

الدَّرْسُ الثَّالِثُ

((الْعِلْمُ صَيْدٌ وَ الْكِتَابَةُ قَيْدٌ)) فَ ((قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابَةِ.)) رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

دانش شکار است و نوشتن بند؛ دانش را با نوشتن به بند آورید.

﴿الْكَتُبُ طَعَامُ الْفِكْرِ﴾

(عَنْ كِتَابِ «أَنَا» لِعَبَّاسٍ مَحْمُودِ الْعَقَادِ، بِتَصْرِيفِ)

کتاب‌ها غذای اندیشه

(از کتاب «من» از عباس محمود عقاد، با دخل و تصرف

إِنَّ الْكَتُبَ طَعَامُ الْفِكْرِ، وَ لِكُلِّ فِكْرٍ طَعَامٌ، كَمَا تَوْجَدُ أَطْعَمَهُ لِكُلِّ جِسْمٍ.

قطعاً کتاب‌ها، غذای اندیشه‌اند و هر اندیشه‌ای غذایی دارد، همانطور که برای هر جسمی غذاهایی یافت می‌شود.

وَ مِنْ مَزَايَا الْجِسْمِ الْقَوِيُّ أَنَّهُ يَجْذِبُ غِذَاءً مُنَاسِباً لِنَفْسِهِ،

و از مزیت‌های بدن نیرومند اینست که غذایی مناسب برای خودش جذب می‌کند.

وَ كَذَلِكَ الْإِنْسَانُ الْعَاقِلُ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَجِدَ غِذَاءً فِكْرِيًّا فِي كُلِّ مَوْضِعٍ،

و همینطور انسان خردمند می‌تواند غذای فکری هر موضوعی را بیابد.

وَ إِنَّ التَّحْدِيدَ فِي اخْتِيَارِ الْكُتُبِ كَالْتَّحْدِيدِ فِي اخْتِيَارِ الطَّعَامِ، كِلَاهُمَا لَا يَكُونُ إِلَّا لِطِفْلِ أَوْ مَرِيضٍ.

و قطعاً محدود کردن انتخاب کتاب‌ها مانند محدود کردن انتخاب غذاست، هر دوی آنها فقط برای کودک یا بیمار می‌باشد.

فَاقْرَأْ مَا تُحِبُّ مِنَ الْكُتُبِ إِذَا كَانَ لَكَ فِكْرٌ قَادِرٌ، تَسْتَطِيعُ بِهِ أَنْ هَمَّ مَا تَقْرَأُ؛

اگر اندیشه‌ای توانمند داری پس هر آنچه را از کتاب‌ها دوست داری بخوان، تو می‌توانی به وسیله آن هر آنچه می‌خوانی بفهمی؛

فَالْتَّجَارِبُ لَا تُغْنِيَا عَنْ الْكُتُبِ، لِأَنَّ الْكُتُبَ تَجَارِبُ الْأَمَمِ عَلَى مَرِّ آلَافِ السِّنِينَ، وَ لَا يُمْكِنُ أَنْ تَبْلُغَ تَجْرِبَةُ الْفَرْدِ الْوَاحِدِ أَكْثَرَ مِنْ عَشْرَاتِ السِّنِينَ.

تجربه‌ها ما را از کتاب‌ها بی‌نیاز نمی‌کنند، زیرا کتاب‌ها تجربه‌های امت‌ها در گذر هزاران سال است، و ممکن نیست که تجربه یک فرد به بیشتر از ده‌ها سال برسد.

وَ لَا أَظُنُّ أَنَّ هُنَاكَ كُتُباً مُكْرَرَةً، لِأَنِّي أَعْتَقِدُ أَنَّ الْفِكْرَةَ الْوَاحِدَةَ إِذَا طَرَحَهَا أَلْفُ كَاتِبٍ، أَصْبَحَتْ أَلْفَ فِكْرَةٍ.

و گمان نمی‌کنم که کتاب‌های تکراری وجود داشته باشد، زیرا من معتقدم که یک اندیشه (ایده) را وقتی هزار نویسنده مطرح کنند، هزار اندیشه (ایده) می‌شود.

وَ لِهَذَا أُرِيدُ أَنْ أَقْرَأَ فِي الْمَوْضُوعِ الْوَاحِدِ آرَاءَ عِدَّةٍ كُتُبٍ،

و برای همین می‌خواهم که نظرات تعدادی از نویسندگان را در یک موضوع بخوانم.

لَإِنَّ هَذَا الْعَمَلَ أَمْتَعُ وَ أَنْفَعُ مِنْ قِرَاءَةِ الْمَوْضُوعَاتِ الْمُتَعَدِّدَةِ، فَمَثَلًا أَقْرَأُ فِي حَيَاةِ «نَابِلْيُون» آراءَ ثَلَاثِينَ كَاتِبًا،
زیرا این کار از خواندن موضوعات گوناگون لذت بخش تر و سودمندتر نیست، بطور مثال در زندگی نابلیون نظریات سی نویسنده را می‌مجالست

وَأَنَا وَاثِقٌ أَنَّ كُلَّ كَاتِبٍ قَدْ وَصَفَ نَابِلْيُونٍ بِأَوْصَافٍ لَا تُشَبِّهُهُ أَوْصَافُ الْكُتَّابِ الْآخَرِينَ.
و من مطمئنم که هر نویسنده‌ای نابلیون را به صفت‌هایی وصف کرده که به صفت‌های نویسندگان دیگر شباهت ندارد

قَرَّبَ كِتَابَ يَجْتَهُدُ الْقَارِئُ فِي قِرَاءَتِهِ، ثُمَّ لَا يَخْرُجُ مِنْهُ بِفَائِدَةٍ، وَ رُبَّ كِتَابٍ يَتَصَفَّحُهُ قَارِئُهُ؛ فَيَوَّثِّرُ فِي نَفْسِهِ تَأْثِيرًا عَمِيقًا
يُظْهِرُ فِي آرَائِهِ، پس چه بسا کتابی که خواننده در خواندن آن تلاش می‌کند، سپس بهره‌ای از آن نمی‌برد، و چه بسا کتابی را خواننده‌اش ورق می‌زند؛ پس در خودش تاثیر عمیقی می‌گذارد که در نظراتش آشکار می‌شود.

أَمَّا الْكِتَابُ الْمُنْفِيدُ فَهُوَ الَّذِي يَزِيدُ مَعْرِفَتَكَ فِي الْحَيَاةِ وَ قُوَّتَكَ عَلَى الْفَهْمِ وَ الْعَمَلِ، فَإِذَا وَجَدْتَ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ، كَانَ
جَدِيرًا بِالْعِنَايَةِ وَ التَّقْدِيرِ. ولی کتاب مفید آنی هست که شناخت را در زندگی و توانت را در فهم و کار افزایش می‌دهد(دهد)، پس اگر آن را در کتابی یافتی آن شایان توجه و قدردانی (تعریف) است.

الْعَقْدُ أَدِيبٌ وَ صَحْفِي وَ مَفْكَرٌ وَ شَاعِرٌ مِصْرِيٌّ؛ أُمُّهُ مِنْ أَصْلِ كُرْدِيٍّ.
عقاد نویسنده و روزنامه‌نگار و اندیشمند و شاعری مصری است؛ مادرش از نژاد کرد است.

فَكَانَ الْعَقْدُ لَا يَرَى الْجَمَالَ إِلَّا الْحُرِّيَّةَ؛ وَ لِهَذَا لَانْشَاهِدُ فِي حَيَاتِهِ إِلَّا النِّشَاطَ^۳ عَلَى رَعْمِ ظُرُوفِهِ الْقَاسِيَةِ فِي الْحَيَاةِ.
عقاد زیبایی را فقط آزادی می‌دید؛ و برای همین در زندگی‌اش جز فعالیت نمی‌بینیم با وجود شرایط سخت و دشواری در زندگی.

يُقَالُ إِنَّهُ قَرَأَ آلَافَ الْكُتُبِ. وَ هُوَ مِنْ أَهَمِّ الْكُتَّابِ فِي مِصْرَ. فَقَدْ أَضَافَ إِلَى^۴ الْمَكْتَبَةِ الْعَرَبِيَّةِ^۵ أَكْثَرَ مِنْ مِئَةِ كِتَابٍ فِي
الْمَجَالَاتِ الْمُخْتَلَفَةِ.

گفته می‌شود که او هزاران کتاب خوانده است. و او از مهم ترین نویسندگان مصر است. پس به کتابخانه عربی بیش از صد کتاب در زمینه‌های مختلف افزود.

مَا دَرَسَ الْعَقْدُ إِلَّا فِي الْمَرْحَلَةِ الْإِبْتِدَائِيَّةِ، لِعَدَمِ وُجُودِ مَدْرَسَةٍ ثَانَوِيَّةٍ فِي مُحَافَظَةِ أَسْوَانَ الَّتِي وُلِدَ وَ نَشَأَ فِيهَا.^۶
عقاد فقط در مرحله ابتدایی درس خواند، بخاطر عدم وجود مدرسه متوسطه در استان اسوان که در آن متولد شد و پرورش یافت. (بخاطر اینکه هیچ مدرسه متوسطه‌ای در استان اسوان جایی که در آن متولد شد و رشد کرد، وجود نداشت)

^۳ نشاط: فعالیت، کار، چابکی، زنده دلی، نشاط، جنبش، کوشش، تقلا یا کشمکش کردن

^۴ این عبارت چابک‌ترین می‌شد بهتر بود: لم يتوقف إنتاجه الأدبي بالرغم من الظروف القاسية التي مر بها

^۵ وَ هُوَ مِنْ أَهَمِّ الْكُتَّابِ فِي مِصْرَ فَقَدْ أَضَافَ إِلَى (نسبت داد، پناه داد) الْمَكْتَبَةِ الْعَرَبِيَّةِ ← وَ هُوَ أَحَدُ مِنْ أَهَمِّ الْكُتَّابِ فِي مِصْرَ فَقَدْ أَضَافَ (افزود به) الْمَكْتَبَةِ الْعَرَبِيَّةِ

^۶ الْمَكْتَبَةُ الْعَرَبِيَّةُ: مجموع الكتب و المؤلفات التي تكون التراث العربي.

^۷ اقتصرت دراسته على المرحلة الابتدائية فقط؛ لعدم توافر المدارس الحديثة في محافظة أسوان، حيث ولد ونشأ هناك.

وَمَا اسْتَطَاعَتْ أُسْرَ تَرْسَلَهُ إِلَى الْقَاهِرَةِ لِتَكْمِيلِ الدِّرَاسَةِ.

و خانواده‌اش نتوانستند که او را برای تکمیل تحصیلاتش به قاهره بفرستند.

فَمَا اعْتَمَدَ الْعَقَادُ إِلَّا عَلَى نَفْسِهِ. فَقَدْ تَعَلَّمَ الْإِنْجِلِيزِيَّةَ مِنَ السِّيَاحِ الَّذِينَ كَانُوا يَأْتُونَ إِلَى مِصْرَ لَزِيَارَةِ الْأَثَارِ التَّارِيخِيَّةِ. پس عقاد فقط به خودش تکیه کرد. (فقط اعتماد به نفس داشت) پس از گردشگرانی که برای دیدن آثار تاریخی به مصر می‌آمدند، انگلیسی یاد گرفت.

☆ الْمُعْجَم ☆

أَضَافَ: افزود (مضارع: يُضِيفُ / مصدر: إضافة) أَغْنَى: بی‌نیاز (مضارع: يُغْنِي / مصدر: إغناء) أَغْنَاهُ عَنْهُ: او را از آن بی‌نیاز کرد. الْأُمْتَعَ: لذت‌بخش‌تر الْتَحَدِيدُ: محدود کردن (ماضی: حَدَدَ / مضارع: يُحَدِّدُ)	تَصَفَّحَ: ورق زد، سریع مطالعه کرد الْثَانَوِيَّةُ: دبیرستان الْجَدِيرُ: شایان الْصَّحْفِي: روزنامه‌نگار الْظُّرُوفُ: شرایط «مفرد: الظرف» الْقَاسِي: سخت و دشوار الْكُتَّابُ: نویسندگان «مفرد: الكاتب»	الْمَجَالَاتُ: زمینه‌ها «مفرد: المجال» الْمُفَكِّرُ: اندیشمند نَشَأَ -: پرورش یافت الْوَأَثِقُ: مطمئن هُنَاكَ: وجود دارد، آنجا يُقَالُ: گفته می‌شود «مجهول يقول»
---	--	---

📖 حَوْلَ النَّصِّ

- ک. أ. عَيْنِ الصَّحِيحِ وَالْخَطِئِ حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ. ✓ ✕
- رَبُّ كِتَابٍ تَجْتَهِدُ فِي قِرَاءَتِهِ، ثُمَّ لَا تَحْصِلُ عَلَى فَائِدَةٍ مِنْهُ. ✓
چه بسا کتابی که در خواندن آن تلاش می‌کنی، بعد فایده‌ای از آن به دست نمی‌آوری.
 - الْكُتُبُ تَجَارِبُ آلَافِ الْعُلَمَاءِ عَلَى مَرِّ السِّنِينَ. ✓
کتاب‌ها تجربه‌های هزاران دانشمند در گذر سال‌هاست.
 - تَحْدِيدُ قِرَاءَةِ الْكُتُبِ نَافِعٌ فِي رَأْيِ الْكَاتِبِ. ✓
از نظر نویسنده، محدود کردن خواندن کتاب‌ها مفید است.
 - يَعْتَقِدُ الْعَقَادُ أَنَّ الْجَمَالَ جَمَالُ الْحُرِّيَّةِ. ✓
عقاد اعتقاد دارد که زیبایی، زیبایی آزادی است.
 - لَا إِشْكَالَ فِي تَحْدِيدِ قِرَاءَةِ الْكُتُبِ. ✓
هیچ اشکالی در محدود کردن خواندن کتاب‌ها نیست.
 - لَا طَعَامَ لِفِكْرِ الْإِنْسَانِ. ✕
اندیشه انسان هیچ غذایی ندارد. (هیچ غذایی برای اندیشه انسان نیست).

ک. ب. أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ.

۱- لماذا لَمْ يُوَاصِلِ الْعَقَّادُ دِرَاسَتَهُ فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ؟ چرا عقّاد تحصیلات خود را در مدرسه متوسطه ادامه نداد؟
لَمْ يُوَاصِلِ الْعَقَّادُ دِرَاسَتَهُ لِعَدَمِ وُجُودِ مَدْرَسَةٍ ثَانَوِيَّةٍ فِي مُحَافَظَةِ أُسْوَانَ الَّتِي وُلِدَ وَ نَشَأَ فِيهَا.

۲- بأيِّ شَيْءٍ شَبَّهَ الْعَقَّادُ التَّحْدِيدَ فِي اخْتِيَارِ الْكُتُبِ؟ عقّاد محدود کردن انتخاب کتابها را به چه چیزی شبیه کرده است؟
شَبَّهَ الْعَقَّادُ التَّحْدِيدَ فِي اخْتِيَارِ الْكُتُبِ بِالتَّحْدِيدِ فِي اخْتِيَارِ الطَّعَامِ.

۳- كَمْ كِتَابًا أَضَافَ الْعَقَّادُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ الْعَرَبِيَّةِ؟ عقّاد چند کتاب به کتابخانه عربی افزود؟
فَقَدْ أَضَافَ إِلَى^۸ الْمَكْتَبَةِ الْعَرَبِيَّةِ أَكْثَرَ مِنْ مِئَةِ كِتَابٍ فِي الْمَجَالَاتِ الْمُخْتَلِفَةِ.

۴- مِمَّنْ تَعَلَّمَ الْعَقَّادُ اللُّغَةَ الْإِنْجِلِيزِيَّةَ؟ عقّاد زبان انگلیسی را از چه کسی یاد گرفت؟
فَقَدْ تَعَلَّمَ الْإِنْجِلِيزِيَّةَ مِنَ السَّيَاحِ الَّذِينَ كَانُوا يَأْتُونَ إِلَى مِصْرَ لَزِيَارَةِ الْأَثَارِ التَّارِيخِيَّةِ.

۵- مَا هُوَ مَقْيَاسُ الْكُتُبِ الْمُفِيدَةِ؟ معیار و سنجش کتابهای مفید چیست؟
الْكِتَابُ الْمُفِيدُ فَهُوَ الَّذِي يَزِيدُ مَعْرِفَتَكَ فِي الْحَيَاةِ وَ قُوَّتَكَ عَلَى الْفَهْمِ وَ الْعَمَلِ.

۶- مَا هِيَ مَزَايَا الْجِسْمِ الْقَوِيِّ؟ برتری و امتیازهای بدن نیرومند چیست؟
مِنْ مَزَايَا الْجِسْمِ الْقَوِيِّ أَنَّهُ يَجْذِبُ غِذَاءً مُنَاسِبًا لِنَفْسِهِ.

^۸ هُوَ مَنْ أَهَمَّ الْكِتَابِ فِي مِصْرَ فَقَدْ أَضَافَ إِلَى (نسبت داد، پناه داد) الْمَكْتَبَةِ الْعَرَبِيَّةِ ← هُوَ أَحَدُ مَنْ أَهَمَّ الْكِتَابِ فِي مِصْرَ فَقَدْ أَضَافَ إِلَى (افزود به) الْمَكْتَبَةِ الْعَرَبِيَّةِ

ه اِغْلَمُوا ه

أُسْلُوبُ الْأِسْتِثْنَاءِ

به این جمله دقت کنید.

«حَضَرَ الزَّمْلَاءَ فِي صَالَةِ الْأَمْتِحَانِ إِلَّا حَامِداً» هم شاگردی‌ها به جز حامد در سالن امتحان حاضر شدند.

■ «حامداً» در جمله بالا مُسْتَثْنَى، «الزَّمْلَاءَ» مُسْتَثْنَى مِنْهُ و «إِلَّا» ادات استثناء نامیده می‌شوند.

■ مُسْتَثْنَى یعنی «جدا شده از حکم ماقبل».

حَضَرَ	الزَّمْلَاءَ	فِي صَالَةِ الْأَمْتِحَانِ	إِلَّا	حَامِداً
مُسْتَثْنَى مِنْهُ	مُسْتَثْنَى مِنْهُ		ادات استثناء	مُسْتَثْنَى
الزَّمْلَاءَ	حَضَرُوا	فِي صَالَةِ الْأَمْتِحَانِ	إِلَّا	حَامِداً
مُسْتَثْنَى مِنْهُ			ادات استثناء	مُسْتَثْنَى

مثال دیگر: كُلُّ شَيْءٍ يَنْقُصُ بِالْإِنْفَاقِ إِلَّا الْعِلْمَ.

مُسْتَثْنَى مِنْهُ ادات استثناء مُسْتَثْنَى

كَمَا اخْتِزَ نَفْسَكَ (۱): تَرْجِمَ مَا يَلِي، ثُمَّ عَيْنِ الْقَصَصِ: وَ الْقَصَصِ: مِنْهُ.

۱- ﴿... كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ...﴾ الْقَصَصِ: ۸۸

جز ذات او همه چیز نابودشونده است. (فولادوند)

الْمُسْتَثْنَى: وَجْهَهُ وَالْمُسْتَثْنَى مِنْهُ: كُلُّ شَيْءٍ

۲- ﴿فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ * إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ ص: ۷۳ و ۷۴

پس همه فرشتگان یکسره سجده کردند * مگر ابلیس [که] تکبر نمود و از کافران شد. (فولادوند)

الْمُسْتَثْنَى: إِبْلِيسَ وَالْمُسْتَثْنَى مِنْهُ: الْمَلَائِكَةُ

۳- كُلُّ عَيْنٍ بِأَكْيَهْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا ثَلَاثَ أَعْيُنٍ: عَيْنُ سَهْرَتٍ^۱ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ عَيْنُ غُضَّتٍ^۲ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ، وَ عَيْنُ

فَاضَتْ^۳ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

در روز رستاخیز، همه دیدگان جز سه دیده، گریان است: دیده‌ای که در راه خدا (بیدار مانده) ناخوابی کشیده،

دیده‌ای که از محرمات الهی بر هم نهاده شده، و دیده‌ای که از بیم و پروای خدا لبریز شده است.

الْمُسْتَثْنَى: ثَلَاثٌ وَالْمُسْتَثْنَى مِنْهُ: كُلُّ عَيْنٍ

۲. مطابق آموزش کتاب درسی در جمله‌هایی مانند «الزَّمْلَاءَ حَضَرُوا فِي صَالَةِ الْأَمْتِحَانِ إِلَّا حَامِداً» مُسْتَثْنَى مِنْهُ «واو» در «حَضَرُوا»

نیست؛ بلکه مرجع این «واو» یعنی «الزَّمْلَاءَ» مُسْتَثْنَى مِنْهُ است.

۴- كُلُّ وَعَاءٍ يَضِيقُ^۶ بِمَا جُعِلَ فِيهِ إِلَّا وَعَاءَ الْعِلْمِ؛ فَإِنَّهُ يَتَّسِعُ^۷ بِهِ. الْإِمَامُ عَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ
گنجایش هر ظرفی با آنچه در آن نهند، تنگ می‌شود، جز ظرف دانش که با آن [تحصیل علم] فراخ می‌شود.
الْمُسْتَثْنَى: وَعَاءٌ وَ الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ: كُلُّ وَعَاءٍ

۵- كُلُّ شَيْءٍ يَرُخَّصُ^۸ إِذَا كَثَرَ إِلَّا الْأَدَبَ؛ فَإِنَّهُ إِذَا كَثَرَ غَلَا^۹. مَثَلٌ عَرَبِيٌّ
هرچیزی ارزان می‌شود هرگاه زیاد شود جز ادب؛ زیرا آن هرگاه زیاد شود گران می‌شود.
الْمُسْتَثْنَى: الْأَدَبُ وَ الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ: كُلُّ شَيْءٍ

۶- يَغْفِرُ اللَّهُ الذُّنُوبَ إِلَّا الشَّرْكَ بِاللَّهِ.
خداوند گناهان را به جز شرک به خدا می‌آمرزد.
الْمُسْتَثْنَى: الشَّرْكَ وَ الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ: الذُّنُوبُ

۱. سَهَرَ -: بیدار ماند ۲. غَضَّ عَيْنَهُ: چشم بر هم نهاد ۳. فَاضَ: لبریز شد ۴. الْخَشْيَةُ: پروا ۵. أَلْوَعَاءُ: ظرف «جمع: الأوعية»
۶. ضَاقَ: تنگ شد ۷. اتَّسَعَ: فراخ شد ۸. رَخَّصَ: ارزان شد ۹. غَلَا: گران شد ۱۰. رَخَّصَ

اسلوب الحصر^۱

حصر با إلا:

■ «إلا» در «اسلوب حصر» برای استثناء نمی‌آید؛ بلکه برای «اختصاص و حصر» است.

■ «حصر» یعنی اختصاص دادن چیزی به کسی یا موضوعی؛ مانند:

«ما فازَ إِلَّا الصَّادِقُ» یعنی «کسی جز راستگو موفق نشد». یا «تنها راستگو موفق شد»
در این جمله موفقیت را به شخص راستگو منحصر کرده و از دروغگو سلب کرده‌ایم.

■ این اسلوب هنگامی است که پیش از إلا جمله منفی آمده و مستثنی منه ذکر نشده باشد؛ مثال:

تنها کاظم قصیده را حفظ کرد.

ما حَفِظَ الْقَصِيدَةَ إِلَّا كَاطِمٌ. ← کسی جز کاظم قصیده را حفظ نکرد.

در جمله بالا «حفظ قصیده» فقط به کاظم اختصاص دارد و فقط در او حصر شده است.

■ در اسلوب حصر می‌توانیم عبارت را به صورت مثبت و مؤکد ترجمه کنیم.

در کتابخانه تنها کاظم را دیدم.

ما شَاهَدْتُ فِي الْمَكْتَبَةِ إِلَّا كَاطِمًا. ← در کتابخانه کسی را جز کاظم ندیدم.

^{۱۰}. در اسلوب حصر یافتن مستثنی و مستثنی منه از اهداف آموزشی و ارزشیابی نیست.

که اختصار کفک (۲): ترجم عبارات التالیة، ثم میز أسلوب الحصر من أسلوب الاستثناء.

- ۱ ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ ...﴾ الأنعام: ۳۲
و زندگی دنیا جز بازی و سرگرمی نیست ... (فولادوند) / اسلوب حصر
- ۲ ﴿... لَا يَيْئَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾ يوسف: ۸۷
تنها گروه کافران از رحمت خدا نومید می شوند. / اسلوب حصر
- ۳ ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ...﴾ العصر: ۳ و ۲
همانا انسان در زیان است* مگر آنان که ایمان آورده و کارهای نیک انجام داده اند... / اسلوب استثنا
- ۴ ما طالعُ ليلة الامتحان كتاباً إِلَّا كتاب العربية.
شب امتحان کتابی به جز کتاب عربی مطالعه نکردم. / اسلوب استثنا
- ۵ اشتریت أنواع الفاكهة إِلَّا أناناس.
انواع میوه را به جز آناناس خریدم. / اسلوب استثنا
- ۶ قرأت الكتاب إِلَّا مصادره.
کتاب را به جز منابعش خواندم. / اسلوب استثنا

مصادر: منابع

کمر التمارین

● التمرین الأول: اكتب كلمة مناسبة للتوضيحات التالية من كلمات الدرس.

- ۱- جعله غنياً لا حاجة له
او را بی نیاز گردانید به گونه ای که هیچ نیازی نداشته باشد. (اغنی: بی نیاز گردانید)
- ۲- شخص يكتب مقالات في الصحف
کسی که مقالاتی در روزنامه ها می نویسد. (الکاتب: نویسنده)
- ۳- المرحلة الدراسية بعد الابتدائية
مرحله تحصیلی بعد از ابتدایی (الثانوية: متوسطه، دبیرستان)
- ۴- العالم الذي له أفكار عميقة و حديثة
دانشمندی که افکاری ژرف و مدرن دارد. (المفكر: اندیشمند)
- ۵- الأوضاع و الأحوال التي نشاهدها حولنا
حالات و شرایطی که اطرافمان می بینیمش. (الظروف: شرایط)

● التمرین الثاني : ضع في الفراغ كلمة مناسبة من الكلمات التالية.

- ۱ سعر العنب في نهاية الصيف بسبب وفوره في السوق.
(يعلو ☐ يرخص ☒ يكثر ☐ يغض ☐)
قیمت انگور در پایان تابستان به خاطر فراوانی اش در بازار ارزان می شود.
- ۲ أعطى المدير مسؤولية المكتبة لزميلي و هو بها.
(جدير ☒ شلال ☐ اتلفاز ☐ ظروف ☐)
مدیر مسئولیت کتابخانه را به همکلاسی ام داد و او شایسته آن بود.
- ۳ ذهبنا إلى البستان و التفاحات و الرمانات.
(طبعنا ☐ اتصفحننا ☐ ركبنا ☐ اكلنا ☒)
به باغ رفتیم و سیبها و انارها را خوردیم.
- ۴ صنعت جملاً من خشب شجرة الجوز.
(وعاء ☒ زجاجاً ☐ حديداً ☐ نحاساً ☐)
ظرف زیبایی از چوب درخت گردو ساختم.
- ۵ حارس الفندق كل الليل مع زميله.
(يحفص ☐ يمرر ☐ ات ☐ يقذف ☐ يسهر ☒)
نگهبان هتل هر شب همراه دوستم بیدار می ماند.

● التَّمرینُ الثَّالثُ : اَمْلَأِ الْجَدْوَلَ بِكَلِمَاتٍ مُنَاسِبَةٍ.

الرَّمْزُ

عِبَادَة
مَأْخُود
مَتَذَكَّر
حَمَامَة
تَعَارَف
حَرْبَاء
عُدْوَان
مَقْطُوع
ظَاهِرَة
أَفْلام
بِطَاقَة
أَقْمار
تَعْلِيم
أَنْهَار
مَعْجُون
بِضَاعَة
سَهْوَة
نَفَقَات
سُرْوَال
وَالِدَة
كَرَاسِي
بَهَائِم
أَعْلَام
أَصْنَام
تَلْمِيز
إِرْسَال
بِرَامِج
حِجَارَة

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾
الْقُرْآن: ٢٣

۱	دشمنی	ه	د	و	ا	ن
۲	کبوتر	ح	م	ا	م	ة
۳	به یاد آورنده	م	ت	ذ	ک	ر
۴	چادر	ه	ب	ا	ء	ة
۵	گرفته شده	م	أ	خ	و	ذ
۶	آشنایی	ت	ه	ا	ر	ف
۷	بریده شده	م	ق	ط	و	ه
۸	آفتاب پرست	ح	ر	ب	ا	ء
۹	پدیده	ظ	ا	ه	ر	ة
۱۰	ماه‌ها	أ	ق	م	ا	ر
۱۱	کارت، بلیت	ب	ط	ا	ق	ة
۱۲	فیلم‌ها	أ	ف	ل	ا	م
۱۳	خمیر	م	ه	ج	و	ن
۱۴	کالا	ب	ض	ا	ه	ة
۱۵	رودها	أ	ن	ه	ا	ر
۱۶	یاد دادن	ت	ه	ل	ی	م
۱۷	آسانی	س	ه	و	ل	ة
۱۸	بت‌ها	أ	ص	ن	ا	م
۱۹	هزینه‌ها	ن	ف	ق	ا	ت
۲۰	صندلی‌ها	ک	ر	ا	س	ی
۲۱	مادر	و	ا	ل	د	ة
۲۲	شلوار	س	ل	و	ا	ر
۲۳	چارپایان	ب	ه	ا	ء	م
۲۴	فرستادن	إ	ر	س	ا	ل
۲۵	پرچم‌ها	أ	ه	ل	ا	م
۲۶	سنگ‌ها	ح	ج	ا	ر	ة
۲۷	دانش‌آموز	ت	ل	م	ی	ذ
۲۸	برنامه‌ها	ب	ر	ا	م	ج

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾
و بندگانِ خدایِ رحمانِ کسانی‌اند که روی زمین به نرمی گام برمی دارند و چون نادانان ایشان را طرف خطاب قرار دهند به ملایمت پاسخ می دهند.

● التَّمرینُ الرَّابِعُ: عَيْنُ الصَّحِيحِ فِي التَّحْلِيلِ الصَّرْفِيِّ وَالْمَحَلِّ الْإِعْرَابِيِّ لِمَا أُشِيرَ إِلَيْهِ بِخَطِّ.

{الْعَمَلُ الْمُجْتَهِدُونَ يَشْتَغِلُونَ فِي الْمَصْنَعِ} {نَجَحَتِ الطَّالِبَاتُ فِي الْإِمْتِحَانِ}

۱.الْعَمَلُ	أ. اسْمُ فَاعِلٍ، مَعْرَفٌ بِأَلْ، جَمْعُ تَكْسِيرٍ وَ مُفْرَدُهُ «الْعَامِلُ»	مُبْتَدَأٌ
	ب. اسْمُ مِبَالِغَةٍ، جَمْعُ مَذْكَرٍ سَالِمٍ، مَعْرَفٌ بِأَلْ	فَاعِلٌ

۲.الْمُجْتَهِدُونَ	أ. اسْمُ فَاعِلٍ، جَمْعُ مَذْكَرٍ سَالِمٍ، مَعْرَفٌ بِأَلْ	صِفَةٌ
	ب. اسْمُ مَفْعُولٍ، مَثْنِي، مَذْكَرٌ، نَكْرَةٌ	مُضَافٌ إِلَيْهِ

۳.يَشْتَغِلُونَ	أ. فِعْلٌ مَضَارِعٌ، مَعْلُومٌ	خَبَرٌ
	ب. فِعْلٌ مَاضٍ، مَجْهُولٌ	فَاعِلٌ

۴.الْمَصْنَعُ	أ. اسْمُ مَفْعُولٍ، مُفْرَدٌ، مَعْرَفٌ بِأَلْ	مُضَافٌ إِلَيْهِ
	ب. اسْمُ مَكَانٍ، مُفْرَدٌ، مَذْكَرٌ، مَعْرِفَةٌ	مَجْرُورٌ بِحَرْفِ جَرٍّ (فِي الْمَصْنَعِ: جَارٌ وَ مَجْرُورٌ)

۵.نَجَحَتْ	أ. فِعْلٌ مَاضٍ، مَجْهُولٌ	
	ب. فِعْلٌ مَاضٍ، مَعْلُومٌ	

۶.الطَّالِبَاتُ	أ. مَصْدَرٌ، جَمْعُ مَذْكَرٍ سَالِمٍ، مَعْرَفٌ بِأَلْ	مُبْتَدَأٌ
	ب. اسْمُ فَاعِلٍ، جَمْعُ مُؤَنَّثٍ سَالِمٍ، مَعْرِفَةٌ	فَاعِلٌ

۷.الْإِمْتِحَانُ	أ. مَصْدَرٌ مِنْ بَابِ افْتِعَالٍ، مُفْرَدٌ، مَذْكَرٌ، مَعْرَفٌ بِأَلْ	مَجْرُورٌ بِحَرْفِ جَرٍّ (فِي الْإِمْتِحَانِ: جَارٌ وَ مَجْرُورٌ)
	ب. اسْمُ تَفْضِيلٍ، مُفْرَدٌ، مَذْكَرٌ، مَعْرِفَةٌ بِالْعِلْمِيَّةِ	صِفَةٌ

۱- فِعْلٌ مَاضٍ: فِعْلٌ مَاضٍ ۲- مَعْرِفَةٌ بِالْعِلْمِيَّةِ: مَعْرِفَةٌ بِهِ عِلْمٌ بُوْدُنْ

■ به بیان ویژگی های دستوری کلمه بیرون از جمله، در زبان عربی «التَّحْلِيلُ الصَّرْفِيُّ» و در زبان فارسی «تجزیه» می گویند.

■ و به ذکر نقش دستوری کلمه، یعنی جایگاه آن در جمله در زبان عربی «الْمَحَلُّ الْإِعْرَابِيُّ» و در زبان فارسی «ترکیب» می گویند.

● التَّمرینُ الْخَامِسُ:

أ. كَمِّلِ الْفَرَاغَاتِ فِي تَرْجُمَةِ النَّصِّ التَّالِي.

هُنَاكَ طَارٌ يُسَمَّى «بِرْنَاكُل» بَيْنِي عِشَّةً فَوْقَ جِبَالٍ مُرْتَفَعَةٍ بَعِيداً عَنِ الْمُفْتَرِسِينَ. وَ عِنْدَمَا تَكْبُرُ —، يُرِيدُ مِنْهَا أَنْ تَقْفَرَ مِنْ عِشَّةِ الْمُرْتَفِعِ. تَقْدِفُ لِلْفِرْلُخِ نَفْسَهَا وَاحِداً وَاحِداً مِنْ جَبَلٍ يَبْلُغُ ارْتِفَاعُهُ أَكْثَرَ مِنْ لَفِّ مِثْرٍ. وَ تَصْطَدِّمُ بِالصَّخُورِ عِدَّةً مَرَّاتٍ.

يَنْتَظِرُ الْوَالِدَانِ أَسْفَلَ الْجَبَلِ وَ يَسْتَقْبِلَانِ فِرَاحَهُمَا. سَقُوطُ الْفِرَاحِ مَشْهَدٌ مُرْعِبٌ^۱ جِدًّا. وَلَكِنْ لَا فِرَارَ مِنْهُ؛ لِأَنَّهُ قِسْمٌ مِنْ حَيَاتِهَا الْقَاسِيَةِ. ۱- مُرْعِبٌ: ترسناک

پرنده‌ای وجود دارد که «برناک»... نامیده می‌شود..... [او] لانه‌اش را بر فراز کوه‌هایی بلند، دور از شکارچیان... می‌سازد.. و هنگامی که جوجه‌هایش... بزرگ می‌شوند.... از آنها می‌خواهند از لانه بلندشان بپرند. جوجه‌ها یکی، یکی.... خودشان را از کوهی که بلندای آن به بیش از ...هزار... متر می‌رسد، می‌اندازند. و چند بار با صخره‌ها .. برخورد می‌کنند..... پدر و مادر، پایین کوه چشم به راه می‌شوند و به پیشواز جوجه‌هایشان می‌روند. افتادن جوجه‌ها صحنه‌ای بسیار ترسناک است. ولی هیچ گریزی از آن نیست؛ زیرا بخشی از زندگی سخت است. شان است.

ب. اُكْتُبِ الْمَحَلَّ الْإِعْرَابِيَّ لِمَا تَحْتَهُ خَطًّا.

عُشُّهُ (عَشٌّ: مفعول/ هُ: مضاف الیه) - مُرْتَفَعَةٌ (صفت) - (فِرَاحٌ: فاعل/ هُ: مضاف الیه) - الْفِرَاحُ (فاعل) - أَلْفَ (مجرور به رف جر) - بِالصَّخُورِ (جار و مجرور) - الْوَالِدَانِ (فاعل) - الْجَبَلِ (مضاف الیه) - فِرَاحٌ (مفعول) - سَقُوطٌ (مبتدا) الْفِرَاحِ (مضاف الیه) مَشْهَدٌ (خبر) مُرْعِبٌ (صفت) - حَيَاةٍ (مجرور به حرف جر) - الْقَاسِيَةِ (صفت).

ج. عَيِّنْ نَوْعَ «لا» فِي «لَا فِرَارَ مِنْهُ».؟ حرف نفی جنس

د. كَمْ جَارًّا وَ مَجْرورًا فِي النَّصِّ؟ أَرْبَعَةٌ □ ثَمَانِيَةٌ □
عَنِ الْمُفْتَرِسِينَ - مِنْهَا - مِنْ عَشٍّ - مِنْ جَبَلٍ - مِنْ أَلْفٍ - بِالصَّخُورِ - مِنْهُ - مِنْ حَيَاةٍ

● اَلْتَّمَرِينَ السَّادِسُ: لِلتَّرْجَمَةِ.

۱ عِلْمٌ: دانست	أَعْلَمُ مِنْ: دانایتر از	أَلْعَلَامَةُ: بسیار دانا
	سَيَعْلَمُونَ: خواهند دانست	قَدْ يَعْلَمُونَ: گاهی می‌دانند
۲ اِنْتَقَلَ: جابه‌جا شد	اَلْمُنْتَقِلُ: جا به جا شونده	لَا يَنْتَقِلُ: جا به جا نمی‌شوند
	لَنْ يَنْتَقِلَ: جا به جا نخواهد شد	رَجَاءُ، اِنْتَقِلُوا: لطفاً جا به جا کنید.
۳ أُرْسِلَ: فرستاد	أَلْمُرْسِلُ: فرستنده	أَلْمُرْسَلُ: فرستاده شده
	أُرْسِلَ: بفرست	لَا تُرْسِلُ: نفرست (للمذكر) نباید بفرستی (للمؤنث)
۴ عَبَدَ: پرستید	أَلْعَابِدُونَ: پرستنده	أَلْمُعَابِدُ: پرستشگاه‌ها
	أُعْبَدُونِي: مرا پرستید	تَعْبُدُنْ: می‌پرستید
۵ سَاعَدَ: کمک کرد	أَلْمُسَاعِدُ: کمک کننده، یاور	رَجَاءُ، سَاعِدُونِي: لطفاً به من کمک کنید.
	هُمْ سَاعِدُونِي: آنها به من کمک کردند.	لِكِي يَسَاعِدْ: تا کمک کند
۶ طَبَخَ: پخت	أَلطَبَّاحُ: آشپز	أَلْمَطْبُوخُ: پخته شده
	پخته شد	أَلْمَطْبُخُ: آشپزخانه
۷ تَكَلَّمَ: سخن گفت	أَلْمُتَكَلِّمُ: گوینده، سخنگو	أَلتَّكَلُّمُ: سخن گفتن
	تَكَلَّمْنَا: سخن گفتیم	نَتَكَلَّمُ: سخن می‌گوییم